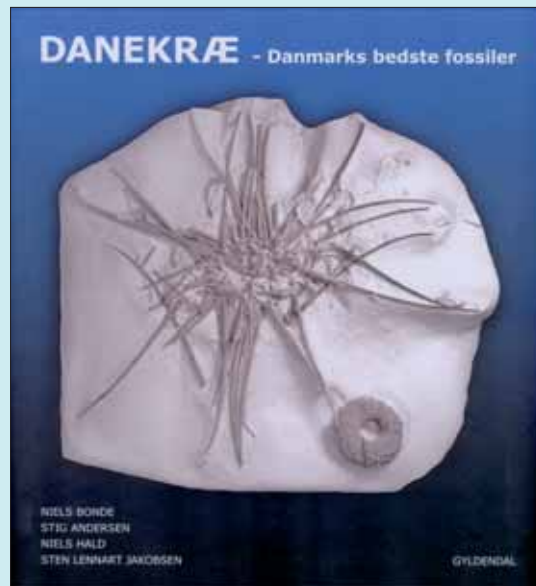

Bokanmeldelse

DANEKRÆ - Danmarks bedste fossiler.

Anmeldt av Bjørn Funke

Danekræ omfatter i dag (2008) ca. 450 fossiler. Denne boken beskriver omtrent halvparten.

Boken innleder med hva Danekræ er, litt bakgrunnshistorikk, hva fossiler er, livets utvikling og et geologisk oversiktskart over hele Danmark. Bokens hovedinnhold er de fossile Danekræfunnene. Disse er listet opp kronologisk etter fossilenes alder. De fleste fossilene er beskrevet og forsøkt satt i sammenheng med tidsperioden og miljø. Rekonstruksjoner prøver å forklare funnene og hvordan dyret så ut.

De eldste danske fossilførende lag finnes kun på Bornholm fra kambro-silur tiden. Fra disse lagene er det kun ett Danekræ fossil, et blekksprutskall. Her må det vel finnes flere?

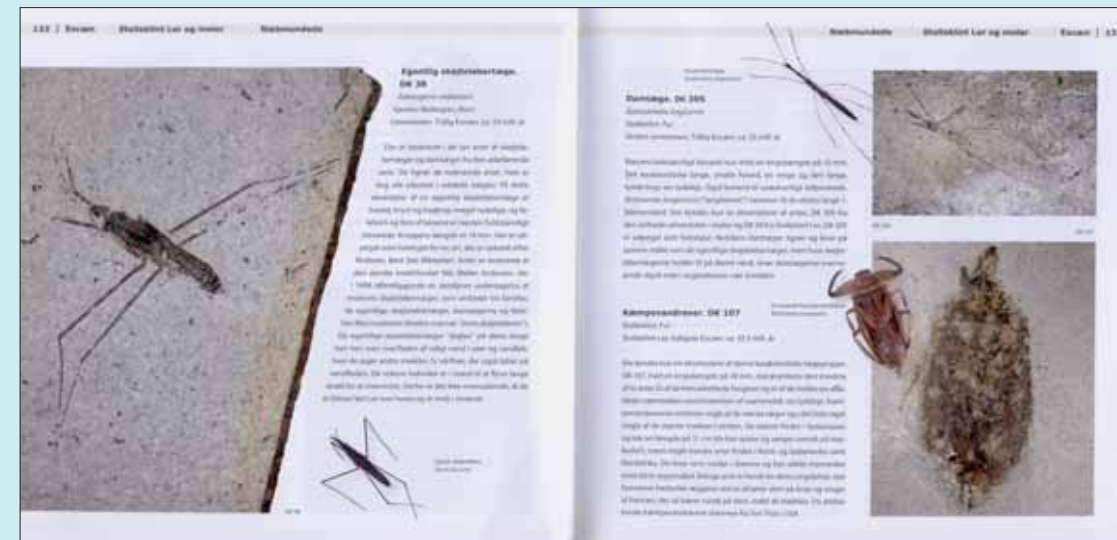
Etter kambro-silur er det et tidsmessig hopp på ca. 200 mill. år som ikke er representert i Danmark med faste avsetninger.

Trias-jura-kritt-tertiær (daniens-pliocen) Jura-tiden er representert – ikke overraskende – med havøgler (svaneøgle) og – meget overraskende – dinosaurfotspor, oppdaget på en strand i Danmark i 2004 av Jesper Milan.

De viktigste (og største) forekomstene er nok fra kritt/paleocen (tertiær)-tiden.

Hvad er danekræ?

Begrebet danekræ blev indført i forbindelse med Folketingets revision af Museumsloven i 1989. Danekræ er jordfundne naturhistoriske genstande af enestående videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi. Fra 1. januar 2002 tilhører danekræ staten og skal straks afleveres til Statens Naturhistoriske Museum, som består af Københavns Universitets Geologiske Museum, Zoologiske Museum, Botaniske Museum og Botaniske Have. Den der finder et danekræ vil få udbetalt en godtgørelse, som afhænger af den videnskabelige værdi, samt af den omhu, hvormed genstanden er blevet behandlet. Bestemmelserne om danekræ er indført for at sikre de mest betydningsfulde naturhistoriske fund for den danske offentlighed. De svarer nøje til de bestemmelser, der i mere i 300 år har været gældende for danefæ - de mest betydningsfulde jordfundne, menneskeskabte genstande. Danekræ reglerne gælder ikke for truede nulevende planter og dyr, som henhører under naturbeskyttelses-loven og jagtloven.

Noe av de beste fossilene her er funnet i flint, med eksepsjonelt fin oppbevaring. Fra øvre kritt (daniens) har de fått med seg et meget fint eksemplar av et sjøpinnsvin som er syret ut fra en flintknoll. Selve fossilet er borte (syren etset kalken) og kun avtrykket er igjen med de fineste detaljer av skallets overflate med tagger og strukturer.

Molér (tertiær) er mest representert med fossiler, noe som skyldes denne avsetningens spesielle bergart (molér) og artsriktighet. Faunaen er meget rik på fossiler av fisk, insekter, planter, sjø-stjerner og muslinger/snegler. I tillegg er det funnet både fugler og skilpadder. For dem som legger turen innom Limfjorden, finnes det to meget interessante museer med mange av Danekræ-funnene utstilt, i tillegg til tusenvis av andre misunnelsesverdige fine fossiler fra området, Møllermuseet på Mors og Fur Museum.

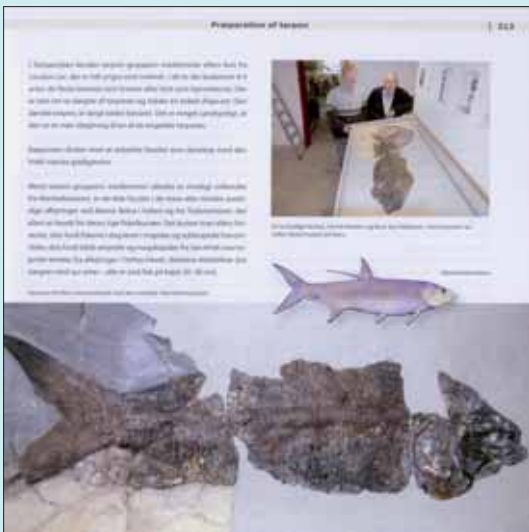
Fossiler i rav er spesielt rike på insekter, ikke mange i Danekræ, men til gjengjeld eksepsjonelt fine eksemplarer. Kun insekter er representert.

Kvartæravsetninger er også med i boken, representert med mammut, hjort, hval, hai og andre virveldyr.

Hovedinntrykk

Både ”cabinet specimens”- fantastisk vakkert materiale, sammen med mer typiske funn, viser et meget godt bilde av den fossile fauna i Danmark. Utvalget er vel gjennomtenkt og representerer mye av det man kan finne i Danmark, ikke bare sjeldenheter, men (selvsagt) mye av det beste som er funnet. Boka er konsekvent (og veldig dyktig) på å sammenligne og avbilde nålevende familier.

Massevis av lokalitetsbeskrivelser gir leseren gode tips om hvor man kan finne fossiler. Mange av lokalitetene er mer eller mindre aktive brudd, med gode muligheter for å få adgang. Man får inntrykk av at beskrivelsene av lokaliteter og fossiler er en invitasjon til å finne mer, slik at også Danekræ kan få nye tilførsler. Og det er nok mye av hensikten med boken.

Bildematerialet er meget bra. Forfatterne har i noen tilfeller tatt med stereobilder av fossiler, det er bare å sette i gang å ”krysse øynene” for å se dybden i fossilet. Får du det til, er effekten meget imponerende. I tillegg har forfatterne benyttet rekonstruksjoner, kart, kunstneriske illustrasjoner og diagrammer for å forklare og sette funnene i sammenheng med tidsepokene de kommer fra.

Kapittelet ”prepareringsmetoder av fossiler” er spesielt interessant. Metodene gjelder like mye i Danmark som resten av verden, og viser hvor viktig det er at fine funn behandles riktig. Mange av metodene benytter avanserte verktøy, f.eks. syrebehandling og sandblåsning. Men de fleste funn kan fint prepareres frem med en mikro vibrohammer. Det viktigste instrumentet er likevel et godt stereomikroskop, noe som dessverre ikke kommer godt frem i teksten.

”Afsluttende bemerkninger og tak” inneholder kildereferanser og en velordnet indeks over finnere og deres funn.

Spesielt må nevnes Henrik Madsen fra Molermuseet på Mors som står for de fleste funnene som er blitt Danekræ. Etter å ha besøkt museet hans ved Nykøbing, er det bare å si én ting: Meget imponerende.

Anbefales sterkt.

Danekræ – Danmarks bedste fossiler.

Av Niels Bonde, Stig Andersen,
Niels Hald, Sten Lennart Jakobsen

225 sider med stive permer, rikt
illustrert med bilder og tegninger.

Forlag: Gyldendal Fakta

ISBN 978-87-02-04985-5

Danekræ loven omfatter:

1. Sjældne eller meget velbevarede fossiler (forstenede dyr og planter).
2. Hele dyreskeletter eller større dele heraf, samt sjældne hele kranier eller dele af kranier fra istiden og tiden herefter.
3. Mineraler med en sjælden sammensætning eller forekomstmåde og krystaller af usædvanlig størrelse eller form.
4. Alle meteoritter fundet i Danmark er danekræ.

Genstandene skal være af dansk oprindelse eller ført til landet uden menneskets hjelp, f.eks. af istidens gletchere.